

POSTANOWIENIE

Dnia 18 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania D. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie

z udziałem S. w D.

o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 18 marca 2025 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z dnia 26 października 2023 r., sygn. akt III AUa 116/23,

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

II. zasądza od D.Z. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie kwotę 240,00 (dwieście czterdzieści) złotych, wraz z odsetkami, o których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c. - tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Decyzją z 5 grudnia 2017 r. (znak: [...]) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Lublinie stwierdził, że D. Z. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej podlega ubezpieczeniom społecznym, tj. ubezpieczeniu

emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresie od 1 marca 2010 r. do 30 maja 2010 r., od 1 września 2010 r. do 28 lutego 2011 r. oraz od 2 maja 2013 r. do 30 marca 2016 r. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że ustalił obowiązek ubezpieczeń społecznych wobec wnioskodawcy w oparciu o okresy wykonywania przez niego działalności gospodarczej, ostateczne stanowisko litewskiej instytucji ubezpieczeniowej w kwestii podlegania wnioskodawcy ustawodawstwu litewskiemu oraz na podstawie prawomocnej decyzji z 14 września 2012 r. (nr [...]) wyłączającej wnioskodawcę z ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia na umowę o pracę u płatnika B. s.c.

Sąd Okręgowy w Lublinie VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 17 listopada 2022 r. (sygn. akt VIII U 332/18), wydanym w sprawie D. Z., z udziałem Stowarzyszenia O. w D., przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Lublinie o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia społecznego: oddalił odwołanie.

Na skutek apelacji odwołującego, Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 26 października 2023 r. (sygn. akt III AUa 116/23): oddalił apelację oraz zasądził od D. Z. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Lublinie tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego kwotę 240 zł, z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas, od dnia uprawomocnienia się orzeczenia o kosztach do dnia zapłaty.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie do Sądu Najwyższego wywiódł odwołujący, zaskarżając wyrok w całości, zarzucając:

I. naruszenie przepisów prawa materialnego tj.:

1. art. 13 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.UE.L.2004.166.1 ze zm.) poprzez jego niezastosowanie do spornego stanu faktycznego, w którym wnioskodawca wykonuje pracę najemną w państwie litewskim i jednocześnie na własny rachunek w państwie polskim, a w konsekwencji błędne przyjęcie, że w rozpoznawanej sprawie są podstawy do objęcia odwołującego ustawodawstwem polskim w spornym okresie;

2. art. 11 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.U.E.L.2004.166.1 ze zm.) poprzez jego niezastosowanie, co w niniejszej sprawie skutkowało złamaniem zasady wykluczającej odprowadzanie składek i objęcie zabezpieczeniem społecznym w kilku Państwach Członkowskich jednocześnie;

3. art. 16 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.U.E.L.2009.284.1 ze zm.) poprzez jego niezastosowanie, gdyż pierwotnie polski organ ubezpieczeń określił litewskie ustawodawstwo wobec odwołującego za okresie od 2 maja 2013 r. do 1 maja 2014 r., a w konsekwencji pominięcie faktu, że ustawodawstwo litewskie ustalone pismem z 12 lipca 2013 r. organu rentowego stało się ostateczne;

4. art. 87a ust. 1 zdanie pierwsze rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. poprzez jego niezastosowanie, co skutkowało bezpodstawną zmianą dotychczas ustalonego dla odwołującego ustawodawstwa litewskiego przy braku zmiany warunków zatrudnienia na terenie Litwy, w związku z art. 14 ust. 5 b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. poprzez jego zastosowanie w świetle braku dokonania stosownych wyliczeń, które potwierdzałyby marginalność zatrudnienia skarżącego na terenie Litwy;

5. art. 58 § 1 i 2 k.c. poprzez wykreowanie stanu faktycznego niezgodnego z ustawą, tj. objęcie wnioskodawcy ustawodawstwem w zakresie ubezpieczeń społecznych dwóch różnych Państw Członkowskich w tym samym okresie;

6. art. 6 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, a w konsekwencji brak zobowiązania organu rentowego do przedstawienia bieżącej informacji na temat statusu ubezpieczeniowego odwołującego na terenie Litwy w spornym okresie.

II. naruszenie prawa procesowego, a w szczególności art. 233 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny, co miało istotny wpływ na wynik sprawy, poprzez pominięcie okoliczności, że odwołujący w spornym okresie nie został prawomocnie wyłączony z ubezpieczeń

społecznych na terenie Litwy, tj. błędne uznanie, że twierdzenia odwołującego i przeprowadzone na ich poparcie dowody nie potwierdzają, iż odwołujący w spornym okresie podlegał ustawodawstwu litewskiemu w oparciu się jedynie na dokumentacji litewskiej instytucji ubezpieczeniowej, która jest niepełna i niewystarczająca do właściwego wyjaśnienia sprawy, w szczególności błędne uznanie, że twierdzenia odwołującego i przeprowadzone na ich poparcie dowody nie potwierdzają, iż wykonywał on pracę na terenie Republiki Litwy oraz nie wzięcie pod uwagę wyroku Sądu Administracyjnego w Wilnie, który w istocie podważył ustalenia wyniku kontroli Państwowej Inspekcji Pracy Republiki Litewskiej, zawierające ustalenia dotyczące prowadzenia przez firmę U. działalności na Litwie.

W związku z tak stawianymi zarzutami, skarżący wniósł o:

1. uchylenie wyroku Sądu II instancji w całości i zmianę tego wyroku poprzez uwzględnienie apelacji;
2. zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przypisanych;
3. ewentualnie, uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji, przy uwzględnieniu kosztów dotychczasowego postępowania.

Skarżący wniósł także o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, z uwagi na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej, skarżący wskazał, że istotnym zagadnieniem prawnym jest:

- a) czy dopuszczalne, w świetle brzmienia przepisu art. 11 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, jest orzekanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych o ustawodawstwie właściwym w zakresie podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym wnioskodawcy prowadzącego na terenie Polski działalność gospodarczą, za okresy w których wykonywał on pracę najemną na terenie innego państwa członkowskiego (Litwy) i w których nie został prawomocnie wyłączony z ubezpieczeń społecznych z tego tytułu przez organ właściwy ze względu na kraj wykonywania pracy najemnej?

b) czy przepis art. 87a ust. 1 zdanie pierwsze rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. znajduje zastosowanie w przypadku, gdy stan faktyczny w zakresie warunków zatrudnienia wnioskodawcy nie ulega zmianie, zaś zmiana jego statusu ubezpieczeniowego wynikać ma wyłącznie z wejścia w życie przepisu art. 14 ust. 5b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r.?

Ponadto, w części dotyczącej uzasadnienia przesłanki istotnego zagadnienia prawnego, skarżący zawnioskował o skierowanie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej pytania prejudycjalnego celem wyjaśnienia, czy przepis art. 87a ust. 1 zdanie pierwsze rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. znajduje zastosowanie w przypadku, gdy stan faktyczny w zakresie warunków zatrudnienia wnioskodawcy nie ulega zmianie, zaś zmiana jego statusu ubezpieczeniowego wynikać ma wyłącznie z wejścia w życie przepisu art. 14 ust. 5b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r.?

Uzasadniając natomiast wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, dotyczący przesłanki oczywistej zasadności, skarżący wskazał, że niniejsza skarga jest oczywiście uzasadniona, zgodnie z treścią zarzutów przedstawionych w podstawie skargi kasacyjnej (pkt 1 i 2).

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołującego, organ rentowy wniósł o:

1. wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie na rzecz organu kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych;

2. ewentualnie, w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jej oddalenie i zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego nie kwalifikuje się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie: (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2)

istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że istotnym zagadnieniem prawnym, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej, ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, polega na sformułowaniu samego zagadnienia, wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje, oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno przede wszystkim być sformułowane w

oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy, wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179) i pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą. Co oznacza, że sformułowane zagadnienie prawne musi mieć wpływ na rozstrzygnięcie danej sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504), a w końcu, dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości.

Przedstawione przez stronę skarżącą zagadnienia prawne nie uzasadniają przyjęcia niniejszej skargi kasacyjnej do rozpoznania, bowiem nie mają one związku ze stanem faktycznym niniejszej sprawy. Należy bowiem zauważyć, że w realiach rozpoznawanej sprawy to instytucja litewska zwróciła się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z informacją, że zatrudnienie odwołującego może mieć charakter iluzoryczny, zaś przedsiębiorstwo, w którym miał być on zatrudniony, nie prowadzi jakiegokolwiek działalności, w związku z czym właściwym, w ocenie organu litewskiego, powinno być ustawodawstwo polskie. To również instytucja litewska wycofała wystawione zaświadczenie A1, które potwierdzało fakt podlegania ubezpieczeniom społecznym na Litwie, jak również nie zgłosiła sprzeciwu wobec informacji o ustaleniu dla odwołującego się ustawodawstwa polskiego jako właściwego. Zatem status ubezpieczeniowy odwołującego na Litwie jest jasny, w momencie orzekania przez Sąd II instancji nie podlegał on ustawodawstwu litewskiemu, wobec czego Sąd II instancji musiał ocenić jedynie prawidłowość przeprowadzonej procedury koordynacji, co też uczynił.

Ponadto, należy wskazać, że w niniejszej sprawie stan faktyczny, dotyczący rzekomego zatrudnienia odwołującego na terytorium Litwy uległ zmianie, bowiem w wyniku przeprowadzonej kontroli litewski organ ustalił, że praca odwołującego ma charakter pozorny i „świadczona” jest na rzecz podmiotu, który w rzeczywistości nie

proceedzi jakiegokolwiek działalności na obszarze Litwy. Nie można zatem zgodzić się, że zmiana statusu ubezpieczeniowego odwołującego wynikać ma wyłącznie z wejścia w życie przepisu art. 14 ust. 5b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto także, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100 czy z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl. oraz z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

W niniejszej sprawie nie przedstawiono żadnej argumentacji, która mogłaby uzasadniać uznanie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Należy wyraźnie podkreślić, że samo odesłanie do uzasadnienia zarzutów kasacyjnych nie spełnia wymogu uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów oparto na § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9

ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935 ze zm.).

[SOP]

[a.ł]